

ITALO SVEVO

HAYAT İŞTE

ROMAN

Çeviri: NEYYİRE GÜL İŐIK

ITALO SVEVO
HAYAT İŞTE

Can Yayınları 2038

Una vita, Italo Svevo

© 2012, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2012

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Semin Sayıt

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1412-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

ITALO SVEVO
HAYAT İŞTE

ROMAN

İtalyanca aslından eviren

Neyyire Gül IŞık

Italo Svevo'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Senilità, 1998

Zeno'nun Bilinci, 1998

Kötü Bir Şaka, 2007

ITALO SVEVO, 1861'de İtalya'nın Trieste kentinde doğdu. 1892'de yayımlanan ilk romanı *Hayat İşte*, içedönük, çözümleyici yapısı ve başarısızlığa mahkûm kahramanının acılarını betimleyişi bakımından roman türüne büyük yenilikler getirmesine karşın fazla ilgi görmedi. 1898'de yayımlanan *Senilitá*'nın da ilgi görmemesi üzerine yazmayı bıraktı. James Joyce'la tanışması, Svevo'nun yazgısını değiştirdi. Romanları Joyce tarafından çok beğenilince Svevo, *Zeno'nun Bilinci*'ni (1923) öbür kitapları gibi kendi olanaklarıyla yayınladı. Birkaç yıl sonra Joyce, romanı tanınmış iki Fransız eleştirmene gönderince, Svevo bir anda üne kavuştu. Şair Eugenio Montale'nin övgü dolu eleştirilerine karşın, İtalya'da tanınması zaman aldı. Svevo, *Zeno'nun Bilinci*'nin devamı niteliğindeki bir roman üzerinde çalışırken, 13 Eylül 1928 günü bir araba kazasında öldü.

NEYYİRE GÜL IŞIK, Ankara'da doğdu. Yükseköğrenimini Floransa Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi'nde İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ile İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda öğretim üyeliği yaptı. Gasset, Svevo, Ibáñez, Goytisolo, Sciascia, Tabucchi gibi yazarların eserlerini dilimize kazandırdı. Yaşar Kemal'in *Sarısıcak* adlı kitabı ile Nâzım Hikmet'in *Memleketimden İnsan Manzaraları*'nı İspanyolcaya çevirdi; *İspanya: Bir Başka Avrupa* adlı bir kitap yayımladı. Halen Complutense Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri veriyor.

I

Anneciğim,

Güzel, hayırlı mektubun ancak dün akşam elime geçti.

Hiç kuşkun olmasın ki senin yüce kişiliğinin benim için gizlisi saklısı yok; bir sözcüğünü sökemediğimde de, kalemi öyle bastırırken ne demek istediğini anlıyorum ya da anladığımı sanıyorum. Mektuplarını defalarca okuyorum; öylesine sadeler, güzel yüreğini öyle yansıtıyorlar ki, tıpkı sana benziyorlar; senin fotoğrafın onlar.

Üstüne yazdığın kâğıdı bile seviyorum! Tanıyorum o kâğıdı, hani ihtiyar Creglingi'nin dükkânındakilerden, onu görür görmez küçücük kasabamızın anayolunu anımsıyorum, öylece, kıvrıla büküle, şişşirin. Oracıkta buluveriyorum kendimi, hani yol genişleyip bir meydan-cığa dönüşür, ortasında da Creglingi'nin evi vardır, alçak, ufacak, damı külâh biçiminde, dükkânı bir odacıktan ibaret! Kendisi de içerde, kâğıt, çivi, ucuz içki, sigara ve damga pulu satışına dalmış, ağır aksak, ama telaşından eli ayağına dolaşarak, on kişiye birden hizmet verir, yani aslında birinin işini görüyordur da, öbür dokuz kişiyi te-dirgin gözleriyle izliyordur.

Lütfen çok selamlarımı söyle ona. Kim derdi ki, gün gelir de o nekes ayıcığı bile özlerim?

Burasının kötü bir yer olduğunu sanma anne, kendini kötü hisseden benim! Seni görmemeyi, bunca zamandır senden ayrı kalmayı kaldıramıyorum işte, o koskocaman evde sen de yalnızlık çekiyorsundur diye düşündükçe büsbütün üzülüyorum, köyden uzakta, hâlâ bizimidir diye orada yaşamakta ayak diriyorsun. Hem sonra dosdoğru doğadan gelen o tertemiz, canım havamıza ihtiyacım var. Yoğun, isli bir hava soluyorlar burada, geldiğimde olanca ağırlığıyla kentin üstüne çökmüş buldum onu, bizim bataklıkta kış pusunun olduğu gibi, kocaman bir huni biçiminde, ama bizimkinin ne olduğu bellidir, daha temizdir. Buradakilerin hepsi ya da hemen hepsi memnun mutlular, çünkü başka bir yerde çok daha iyi yaşanabileceğinden habersizler.

Sanırım öğrenciyken burada daha mutluydum, çünkü babam yanımdaydı, her şeyi o sağlıyordu, hem de benim becerebildiğimden daha iyi. Aslında tabii onun benden çok parası vardı. Yaşadığım odamın ufaklığı bile beni mutsuz etmeye yetiyor. Evde olsa içine ancak kazları koyardım!

Anneciğim, geri dönsem daha iyi olmaz mı, ne dersin? Şimdiye değin burada kalmanın pek bir yararını görmedim. Sana para gönderemiyorum, çünkü param yok. Ayın birinde yüz frank verdiler, sana büyük bir para gibi gelecek, ama burada hiçbir hükmü yok. Elimden geleni ardıma koymuyorum, ama para yetişmiyor, ayın sonunu güç bela getiriyorum.

Ticaretle para yapmanın çok, ama çok güç olduğuna inanmaya başladım, Noter Mascotti'nin edebiyat ve felsefe çalışmaları için dediği kadar güç. Çok zor şey! Aldığım ücrete herkes imreniyor, ben de onu hak etmediğimi kabul etmeliyim. Oda arkadaşım ayda yüz yirmi frank alıyor, Signor Maller'in yanında dört yıldır çalışıyor ve benim ancak dört yıl sonra yapabileceğim işler yapıyor. Daha

önce aylığımla artırmasını umamam da isteyemem de.

Eve dönsem daha iyi olmaz mı? Sana işlerinde yardım ederim, hatta tarlada çalışırım, ama sonra rahat rahat meşelerin gölgesinde, bizim tertemiz havamızı soluyarak şairlerimin eserlerini okurum.

Sana her şeyi anlatmak istiyorum! İş arkadaşlarımla üstlerimin kibri de acılarımı büsbütün artırıyor. Bana tepeden bakmalarının nedeni belki de onlar gibi iyi giyinmemenden ötürüdür. Hepsi de günün yarısını aynanın karşısında geçiren züppeler. Kafasız insanlar! Benim elim bir Latin klasiği verseler baştan sonra açıklayabilirim, onlarsa adını bile bilmezler.

Sen bütün bu acılarımı giderebilirsin, hem de bir tek sözünle. Hele o sözü bir deyiş, birkaç saat geçmeden yanında olurum.

Bu mektubu yazınca rahatlayıverdim; neredeyse yola çıkma iznini almış gibiyim, gidip hazırlanayım bari.

Öperim, seni seven oğlum.

Alfonso

II

Saat altıyı çaldığında Luigi Miceni kalemini bıraktı, kısacık son moda paltosunu giydi. Sanki masasının üstünde bir şeyler yerinde değilmiş gibiydi. Bir mektup paketinin kenarlarını tam masanın kenarına yanaştırdı. Bir daha göz attı ve düzenin kusursuz olduğuna kanaat getirdi. Her bölmede mektuplar öylesine düzenle yerleştirilmişti ki, ciltlenmiş kitaplar gibi duruyorlardı; mürekkep hokkasının yanındaki kalemler de hepsi bir sıraya dizilmişlerdi.

Masasında oturan Alfonso yarım saattir hiçbir şey yapmıyordu ve ona hayranlıkla bakmaktaydı. Kendisi mektuplarını düzene sokmayı bir türlü beceremiyordu. Şurada burada onları paketler halinde toplama çabası görülüyordu, ama bölmeler düzensizdi; biri fazla doluydu, üstelik düzensizdi, öbürü boş duruyordu. Miceni ona mektupları içeriklerine ya da adreslerine göre ayırmayı öğretmişti, Alfonso da anlamıştı anlamasına, ama durgunluk bu ya, günün işlerinin ardından mutlaka gerekli olmayan bir başka zahmete giremiyordu.

Tam kapıdan çıkacakken Miceni sordu:

“Signor Maller seni hâlâ davet etmedi mi?”

Alfonso başıyla hayır işareti yaptı; o mektupla annesine içini dökmüşken, davet onun için bir sıkıntı nedeninden başka şey olmazdı.

Alfonso'nun annesine yazdığı mektupta üstlerinin kibrine değinmesinin nedeni Miceni idi; o bir türlü gelmeyen davetten birkaç kez söz etmişti. Her yeni çalışanın Maller'in evine çağrılması âdetti, Miceni de Alfonso'nun davet edilmemesine üzülmüyordu, çünkü bir kez vazgeçildi miydi, kendisinin pek önem verdiği bir gelenek ortadan kalkabilirdi.

Miceni çelimsiz bir delikanlıydı, normalden ufak kafası kısa kesilmiş kıvrıkcık siyah saçlarla kaplıydı. Bazı lüks alışkanlıkları olan biri gibi giyiniyordu, masası gibi kılığı kıyafeti de alabildiğine özenliydi.

Alfonso'nun iş arkadaşından farkı, giyimle sınırlı kalmıyordu. Temiz paktı, gel gelelim çamaşırdan yeni çıkmış ama sararmış gömleğinden boz renkli ceketine değin, bütün üstü başı ince bir zevkten yoksun olduğunu ve masrafa girmek istemediğini ele veriyordu. Havai Miceni onun tek lüksünün bir çift masmavi gözden ibaret olduğunu yüzüne vuruyordu, zaten onlar da, Miceni'ye bakılırsa, aşırı güre ve bakımsız olan kumral sakalı yüzünden, pek etkili olamıyordu. Uzun boylu, irikiyimdi, ayaktayken fazla uzun görünüyordu, bütün bedenini sanki dengesini korumak istercesine hayli öne eğdiğinden ötürü, zayıf ve güvensizmiş gibi duruyordu.

Yazışma şefi Sanneo koşarak içeriye girdi. Otuz yaşlarında, uzun boylu, zayıf biriydi, saçları soluk sarıydı. Vücudunun her yanı kıpır kıpırdı; gözlük camlarının ardında solgun renkli gözleri tedirgin kımlıyordu.

Alfonso'dan bir adres defteri istedi, bir yandan da sözü kendisine yetersiz geldiğinden, elleriyle defterin biçimini belirtmeye çalışırken sabırsızlıktan tir tir titremekteydi. Defteri alır almaz telaşla karıştırmaya başlamışken, nazik bir gülümsemeyle Miceni'ye bakıp, gitmemesini rica etti, hâlâ ona verecek işi varmış. Miceni de derhal paltosunu çıkardı, özenle astı, yerine oturdu, ka-

lemine eline alıp buyruk beklemeye koyuldu.

Alfonso, Signor Sanneo'yu sert hareketlerinden ötürü sevimsiz buluyordu, ama ona hayran olmaktan da kendini alamıyordu. Cılız bedeninde mucizevi bir etkinlik içinde olan Signor Sanneo'nun belleği demir gibiydi, ne kadar eskilerde kalmış olursa olsun, her ufacak işin bile en küçük ayrıntılarını bilirdi. Her zaman uyanıktı, kalemini yıldırım hızıyla, hem de ustalıklı sayılacak biçimde kullanırdı. Kimi günler büroda kesintisiz on saat kaldığı olurdu, işleri düzenlemekten ve kayda geçirmekten hiç yorulmazdı. Alfonso'nun arasıra okumak zorunda kaldığı mektup örneklerinden öğrendiği üzere, incir çekirdeğini doldurmayacak sorunlar yüzünden sert tartışmalara girişirdi.

Alfonso kendi kendine, "Ne zoruna böylesine kendini paralıyor?" diye sorar, onun bu işe olan tutkusunu hiç anlamazdı.

Alfonso Miceni'den öğrenmişti, Sanneo'nun bir kusuru varmış. Günü gününe uymazmış, aklına her kim estiyse onu başkalarına yeğler, gözünden düşenleri hırpalarmış. Sahiden de büroda her seferinde bir kişiden fazlasına sempati duyamıyor gibiydi. O sıralarda ise gözdesi Miceni'ydi.

Signor Maller kapıyı açtı, Sanneo'nun içerde olduğunu gördükten sonra odaya girdi. Alfonso onu hiç görmemişti. Güçlü kuvetli, iriyarı bir adamdı. Arada sırada soluğu duyulurdu, ama tıknefes değildi. Kafası hemen hemen kelleşmişti, sakalı gürdü, uzun sayılmazdı ve kızıl çalan bir sarı renkteydi. Altın çerçeveli gözlük takıyordu. O kıpkırmızı derisi, çıplak başına bir bayağılık veriyordu.

Ayağa kalkmış olan iki memuruna bakmadığı gibi, selamlarına da karşılık vermedi. Gülümseyerek Sanneo'ya bir telgraf uzattı:

"Teminat Bankası! Bankalar Birliği üyesi olduk!"

Günlerdir bekledikleri o iş, yeni açılan Teminat Bankası'na yapılacak katılımların kayıtlarının da Maller Bankası'na tevdi edilmiş olduğu anlamına geliyordu.

Sanneo durumu kavradı, benzi soldu. O iş güvendiği dinlenme saatlerini elinden alacaktı. Bütün iradesini kullanarak kendine hâkim oldu ve verilen buyrukları dikkatle dinlemeye koyuldu.

Hisseler piyasaya iki gün sonra çıkarılacaktı, ama Maller Bankası katılımcıların adlarını ertesi akşam bilmek zorundaydı. Signor Maller katılım teklifi gönderilmesini önemli gördüğü bazı firmaları belirtti. Öbür adresler, daha önce benzer teklifler yapılmış bulunan birtakım müşterilerinininkiler olacaktı. Hemen o akşam yüz kadar teklif mektubu yollamak gerekiyordu, zaten günlerdir hazır dılar, yalnız gönderilecekleri adreslerle, yollandıkları şirketin önemine göre değişecek olan hisse sayısı eksikti. Ama çalışma saatlerini dünya kadar uzatacak olan iş, derhal yazılıp postalanması gereken teyit mektuplarıydı.

Signor Maller, "Saat on birde döneceğim; telgraf yolladığınız firmaların adlarıyla birlikte önerdiğiniz hisse sayısını da belirten bir listeyi masamın üstüne bırakın lütfen; mektupları o zaman imzalayacağım," diye sözlerini tamamladı.

Nazik bir selam vererek çekip gitti, ama kime yönelttiğini açıkça belirtmedi.

Sanneo kaderine rıza gösterecek zamanı bulmuştu bile, neşeyle iki delikanlıya döndü:

"Umarım saat ona kadar, hatta daha bile önce tamamlarız, Signor Maller de döndüğünde odaları boş bulur. Haydi, iş başına!"

Miceni'ye yeni işi muhaberat personeline bildirmesini buyurdu, Alfonso'ya da dağıtım servisine haber vermek düşünüyordu.

Miceni mürekkep hokkasının kapalı kapağını yeni-

den açtı, çekmededen bir paket mektup kâğıdı çıkarıp masanın üstüne fırlattı.

“Eğer oyalanmadan kendi yoluma gitmiş olsaydım, beni bir daha dışarda zor yakalarlardı, zor geçirtirlerdi bana burada geceyi.”

Alfonso esneyerek yürüdü. Daracık, karanlık, kısa bir koridor odayı iki yanında büroların bulunduğu ana koridora bağlıyordu; hepsi hâlâ aydınlık duran büroların kapıları birbirinin aynıydı; siyah çerçeveli, buzlu camlı kapılar. Signor Maller ile hukuk danışmanı Signor Cellani'nin kapılarına, yaldızlı bir plaka üstüne siyah harflerle, adları yazılmıştı. Loşluk bırakmayan tekdüze ışıkta, mermer taklidi boyanmış duvarlar, kapıların daha aydınlık dikkörtgenleriyle boş koridor perspektif çalışmasıyla yapılmış, karmaşık, ama yalnızca ışıktan ve düz hatlardan oluşan bir tabloyu andırıyordu.

Koridorun dibinde tek kanatlı, öbürlerinden daha ufak bir kapı vardı. Alfonso kapıyı açıp eşikten seslendi:

“Signor Sanneo dedi ki, bu akşam saat ona kadar kalacakmışız.”

“Efendim?”

O soru bir yanıt anlamına geliyordu. Alfonso içeriye girdi, tıknaz, kumral kıvrıkcık saçlı, dar ama düzgün alınlı bir delikanlıyla karşı karşıya geldi; yazı yazmakta olduğu masaya dayadığı sıkılmış yumruklarıyla meydan okurmuş gibi ayağa kalkmıştı.

Signor Starringer boşalan dağıtım şefi kadrosuna geçebilmek için başka her türlü terfiden vazgeçmiş, böylelikle acil olarak gereksindiği daha iyi bir ücrete kavuşmuştu.

“Saat ona kadar mı? Akşam yemeğine ne zaman gideceğim peki? Bütün gün çalışıp durdum, çekip gitmeye hakkım var. Kalmam ben.”

Alfonso çekinerek, “Signor Sanneo'ya bildireyim mi

bunu?” diye sordu, çekingen olmayan kimselerin karşısında hep çekinirdi.

“Evet... hatta ben kendim gidip bildiririm!” Kararlı bir *evet*'ti, çekip gitmek istiyorum, ne olaksa varsın olsun anlamına geliyordu; kalanını alçak sesle söyledi. O yeni baş belâsından kurtulamayacağını anlayınca da ansızın şiddetli bir öfkeye kapıldı. Başına böyle bir dert açılmasının muhaberat personelinin suçu olduğunu anlamışmış; sık sık yaptığı gibi, benim dönemimde, diye bağıriyordu, yani kendisi memurken, gün boyu durup dinlenmeden çalışılmış, ama akşam oldu muydu, insan istediği saatte evine gidebilirmiş. O gün Miceni'yi koridorda gevezelik ederken görmüş, Ballina ile birlikte bir kilitte uğraşıyorlarmış. İyi de, niçin vakitlerini öyle çarçur ediyorlarmış peki? Yüzü kıpkırmızı kesilmiş, alnın-daki damarlar şişmişti, Alfonso'ya doğru ilerledi. Memurlardan söz ederken kolunu uzatıyor, parmağıyla dosdoğru muhaberat servisini gösteriyordu. Alfonso açıkladı: Gecikme muhaberattakiler iyi çalışmadıklarından ötürü değildi, son dakikada onlara yeni bir iş yüklenmişti. Starring'in öfkesi yatışmadıysa da onu söze dökmekten vazgeçti. “Ya, demek öyle!” deyip, çok şey anlatmak isteyen abartılı bir hareketle omuz silkti.

Gün içinde yazılmış mektuplar masanın üstüne yayılmıştı, bazıları pullanmıştı. Signor Starring artık Alfonso ile meşgul olmaksızın, içlerinden birini aldı, oturup titreyen eliyle önündeki bir kitaptan adresini yazmaya başladı.

Bankaya Alfonso'dan bir gün sonra girmiş olan küçük Giacomo gelip koridorda oturmuştu. On dört yaşındaydı, ama çocuksu pembe-beyaz teni ve boyunun kısalığından ötürü ancak on yaşında gösteriyordu. Onu bütün gün öbür küçük yaştaki personelle gülüp şakalaşırken görmesine karşın, Alfonso çocuğun ayrılıp geldiği

Magnago kasabasını özlediğine inanmakta ayak diriyor, seviyordu onu.

“Bu akşam burada saati on edeceğiz,” diyerek çenesini okşadı.

Çocukcağız sevinerek gülümsedi.

Signor Maller odasından çıktı. Paltosunu giymişti, kukuletası omuzlarından sarkıyordu. O kılığıyla boyunun uzunluğu büsbütün göze çarpıyor, şişmanlığı belli olmuyordu. Alfonso selam verdi, Signor Maller de hem ona hem Giacomo’ya yönelik bir hareket yaptı. Selamını hep öyle ortaya verirdi.

Signor Maller’in odacısı Santo, müdürünü koridor boyunca izleyerek çıkış kapısını açtı. Henüz yaşlanmamış, ufak tefek bir adamcağızdı, koskoca, sarı bir sakalı vardı, kafası erkenden kelleşmişti. Dediklerine göre boş oturanın boş kalfasıymış, Signor Maller’in hizmetini görmekten başka işi yokmuş, oysa öbür odacılar bürolardan sorumluydu.

Alfonso kendi odasına döndüğünde Miceni’yi çalاکalem yazmaya dalmış buldu. Gözleri de bir hayli miyop olduğundan, yazarken burnu neredeyse kâğıda değiyordu.

Alfonso’nun masasında imzalanmış, sadece adresleri eksik mektuplar duruyordu; Signor Sanneo’nun mektupları teyit içerikli bir yazısı kopya edilecekti, bir de teklifin yollanacağı firmaların adlarını içeren beş isimlik bir liste vardı.

“Sadece beş tane mi?”

Miceni, “Evet,” diye onayladı; “saymanlar da yazıyorlar. Saat dokuz buçuk sularında bitiririz.”

Başını kaldırmamıştı; kalemini kâğıdın üzerinde koşturup duruyordu.

Alfonso mektuplardan birine bir adres yazdı, ardından onu bir mektup kâğıdına kopya etti. Sirküleri okuma-

ya koyuldu: Teminat Bankası'nın kuruluş amacını kısaca anlatıyordu, hükümetin vaat ettiği desteğe usturuplu biçimde değindikten sonra, birliğe katılmanın güçlüğüne işaret ediyordu: "Sizi tercihimizin kanıtı olarak da aşağıdaki hisseleri teklif etmekteyiz..." Alfonso o boşluğu önerilen hisse sayısı ile doldurdu. Mektup büyük özel firmalara gönderiliyordu. İtalya'da büyük çaplı bankalar kurulmasının zorunluğundan dem vuruyor, yeni bankanın verimli iş alanları bulacağını kesin olduğunu belirtiyordu.

Miceni ona ilk mektubu çabucak yazmasını söyledi, çünkü sonra öbür yazmanlar örnek olarak kullanacaklardı, gel gelelim Alfonso hızlı yazmayı beceremiyordu ki. Bir cümleyi kâğıda aktarmadan önce birkaç kez okuması gerekiyordu. İki sözcük arasında akli başka yerlere kayıyor, kalemi elinde dalıp gidince aslından uzaklaşmış bulunan bir sözü düzeltmek zorunda kalıyordu. Bütün dikkatini işinde toplamayı başardığında bile Miceni'nin hızına yetişemiyordu, çünkü makine gibi kopya etmeyi beceremiyordu. Dikkatini yoğunlaştırınca, düşüncesi hep kopya ettiği metne kayıyor, o yüzden duraklıyordu. Bir çeyrek saat süreyle kalemlerin cızırtısından ve Miceni'nin sayfaları çevirişinden başka ses işitilmedi.

Derken kapı gürültüyle açıldı, eşikte başka kopyalarını çıkarmak üzere Alfonso'dan Sanneo'nun mektubunu vermesini bekleyen memur, yani Ballina belirdi, birkaç saniye orada öylece dikilip durdu.

"Hani, nerede mektup?"

Cin gibi zeki bakışlı, yakışıklı bir adamdı, Kral Vittorio Emanuele stili bıyıkları vardı, ama sakalı özensizdi. Sigara tiryakisiydi, dumanı üflemez, daha fazla keyfine varmak için elinde olsa yeniden içine çekerdi, duman bıyıklarının içine dolar, ta gözlerinin altına değin yüzünü kaplardı. İş önlüğü bir vakitler beyazdı herhalde, şimdiyse sararmıştı, ancak kalemleri temizlemekte kullandığı

yenleri dirseklerine kadar simsiyahtı. O da Miceni'ninki gibi küçük koridora açılan, ufacık bir odada çalışıyordu.

Miceni dostça bir gülümsemeyle başını kaldırdı. Ballina'yi görenler hep mutlu olurdu, çünkü soytarıydı, bankanın soytarısı. O akşam canı çalışmak istemiyormuş, yakınıyordu. Danışma bürosunda akşama değin çalışmışmış, şimdi biraz daha iş yükleniyormuş; hem akşama yemek var mı, onu da bilmiyormuş. Olduğundan daha yoksulmuş gibi görünüyordu. Bir keresinde kendisinin bir *sünger* olduğunu söyleyerek Alfonso'yu hayrete düşürmüştü, Ballina sık sık böyle laflar ederdi, ay sonlarında akrabası bir doktorun armağan ettiği *Scott Emülsiyonu*¹ ile beslendiğini anlatmıştı. Herhalde kendisine yardım eden hali vakti yerinde akrabaları olmalıydı ki, hepsinden hep iyi söz ederdi.

Sanneo her zamanki gibi koşar adım içeriye daldı; peşi sıra ciddi bir ergen suratıyla Giacomo geliyordu, çocuğun kollarına kocaman bir kâğıt tomarı yüklenmişti, bakışlarını da işgüzarlıkla o tomara dikmişti.

Sanneo sert bir sesle Ballina'ya neden henüz yazmaya başlamadığını sordu.

“Valla...” dedi Ballina omuzlarını kaldırarak, “Kopya edilecek mektubu bekliyorum.”

“Daha hâlâ vermediler mi?” Verecek kişinin Alfonso olduğunu hatırlayarak, “Daha hâlâ bir tanecik bile yazmadınız mı?” diye ekledi.

Alfonso kendisine yöneltilen o aksi bakışın karşısında şaşalayarak ayağa kalkmıştı. Miceni oturduğu yerden kendisinin de henüz bir mektup bile tamamlayamadığını belirtti. Sanneo Alfonso'ya sırtını döndü, Miceni'nin elindeki mektuba baktı, bitirir bitirmez Ballina'ya vermesini

1. Omega-3, A ve D vitamini, kalsiyum ve fosfor açısından zengin morina balığı karaciğerinden hazırlanan vitamin karışımı. (Y.N.)

rica etti. Geldiği gibi hızla çıkıp gitti, hemen kendi ufacak odasına gittiğini ona göstermek isteyen Ballina daha önce çıkmıştı, Giacomo da göğsünü kabartarak onu izledi, ufalık adımlarına önem kazandırmak için ayaklarıyla yeri dövüyordu.

Birkaç dakika sonra Miceni mektubu kopya etsin diye Ballina'ya verdi, Alfonso yan odada Ballina'nın öfkeden kalınlaşmış bir sesle küfrettiğini işitti: Mektubun dört sayfa olduğunu görmüştü.

Bir saat geçmeden Miceni işini tamamladı. Ağır hareketlerle giyindi, şapkasını da başına öyle bir özenle yerleştirdi ki, gören bir daha çıkarmayacakmış sanırdı, geçerken Signor Sanneo'ya bırakacağı mektuplarıyla sirkülerleri yanına aldı, Alfonso'nun yazmış olduğu iki mektubu da lütfedip onlara ekledi, bir şarkı mırıldanarak çıktı.

Ortalığa sessizlik çökünce iş daha hızla ilerledi. İşinde güçlü bir ilgi odağı bulamayan Alfonso, dikkatinin dağılmasını engellemek için, yalnızken mektubu yüksek sesle nutuk edasıyla okurdu, mektup da buna uygundu hani, parlak laflar ve kocaman sayılarla gümbür gümbür gürlüyordu. Alfonso cümleyi yüksek sesle okuyup kopya ederken de yineledikçe, daha az yoruluyordu, çünkü sesin kulağında kalan anısı kalemi yönetmeye yetiyordu.

Bitirdiğini görerek şaşırdı, hemen Sanneo'ya gitti, gecikmiş olmaktan korkuyordu. Adam sirkülerleri alıyordu, mektupları Signor Maller'in masasına bırakmasını buyurdu.

Signor Maller'in odasının zemini kışın gri halılarla kaplı olurdu. Mobilyalar da koyu griydi, kolları ve ayaklarıysa siyah tahtandı. Üç gaz lambasından yalnız biri yanıyordu, o da cılızdı. Loşlukta odaya büsbütün ciddi bir hava gelmişti. Orada Alfonso hep tedirgin olurdu. Mektupları masanın üstünde imzalanmayı bekleyen

başka bir tomarın üstüne koydu, sanki müdür oradaymış gibi sakınımla, ses etmeden çıktı.

Çekip gidebilirdi, ama büyük bir yorgunlukla durakladı. Masasına çeki düzen vermeye niyetlendiyse de hiçbir şey yapmadan öylece oturup hayallere daldı. Bankadaki işe adım attığından beri, enerjisini köylü yaşantısındaki gibi kol-bacak çabasıyla boşaltma olanağından yoksun kalan ve memurluğun acınası zihinsel çalışmasıyla yetinemeyen kuvvetli bünyesi beynine dördörtlük dünyalar yarattırarak doyum sağlıyordu. Hayallerinin odağında kendisi vardı, kendine hâkim, varlıklı, mutlu biri olarak. Öyle birtakım emelleri vardı ki, ancak düşlere daldığında bilincine varıyordu. Yalnız kendisini dünyanın en akıllı, en zengin kişisi yapmakla yetinmiyordu. Merhum babasını da değiştiriyor, annesiyle bir aşk evliliği yapmış olan zengin bir soyluya dönüştürüyordu; annesini ise çok sevdiğinden, hayallerinde bile değiştirmiyor, nasılsa öyle bırakıyordu. Neredeyse hepten unutmuş olduğu babasından, düşlerine gereken o birazcık soylu kanı edinmek için yararlanıyordu. Damarlarında o kan, cebinde o zenginlikler, Maller, Sanneo, Cellani ile yüzleşiyordu, ama roller tersine çevrilmiş oluyordu. Çekingenlik gösteren artık kendisi değildi, onlardı! Ama kendisi onlara tatlılıkla davranıyordu, yani gerçek bir soylu gibi, öyle onların kendisine davrandıkları gibi değil.

Santo gelip Signor Maller'in onu aradığını haber verdi. Alfonso şaşırarak, biraz da telaşlanarak, az önce girmiş olduğu odaya geri döndü. Ortalık şimdi iyice aydınlanmıştı; müdürün çıplak kafasıyla kızıl sakalı o yoğun ışıktaki parlıyordu.

Adam oturmuştu, elleri masaya dayalıydı.

“Sizin hâlâ burada olduğunuzu gördüğüme memnunum; gayretli biri olduğunuz belli, zaten bundan hiç kuşkum yoktu.”

Alfonso az önce Sanneo'dan yediği azarın anısıyla, herhalde alay ediyor diye ona ürkerek baktı, ama müdürün pembemsi yüzünde sakin bir ifade vardı; mavi gözlerini masanın en uzak köşesine dikmişti.

“Teşekkür ederim!” diye mırıldandı.

“Yarın akşam evime bir çay içmeye gelerseniz memnun olurum.”

Alfonso, “Teşekkür ederim!” diye yineledi.

Maller birdenbire, sanki zahmetle karar vermiş gibi, daha sakınımla, gözlerini ona dikerek konuştu:

“Neden annenize benden memnun olmadığınızı, benim de sizden memnun olmadığımı yazıp kadıncağızı umutsuzlandırıyorsunuz peki? Hiç öyle şaşırmayın! Annenizin sekreterime yazdığı bir mektuptan ötürü biliyorum bunu. Kadıncağız benden şikâyetçi olmuş, ama sizden de şikâyetçi, hem de bir hayli. Alın, bir okuyun da bakın.”

Uzattığı mektubun Creglingi'nin dükkânından gelen kâğıdını tanıdı Alfonso. Bir göz attı; evet, annesinin elyazısıydı. Kıp kırmızı kesildi; o çirkin elyazısından, o basit üslûptan utanmıştı. Orta malı olan o mektuptan ötürü kendisini aşağılanmış hissediyordu.

“Şimdi fikrimi değiştirdim... ” diye kekeledi, “Memnunum! Anlarsınız işte... çok uzak kaldım... özledim de...”

“Anlıyorum, anlıyorum! Tamam da, erkeğiz biz!” Bu sözleri üst üste yineledi. Sonra bütün kalbiyle Alfonso'yu temin etti: Büroda onu seviyorlarmış, kendisi ve müessesenin avukatı Signor Cellani'den muhaberat şefi Signor Sanneo'ya değin hepsi onun hızla ilerlediğini görmeyi diliyorlarmış. Ayrılırken, “Erkeğiz biz!” diye yineleyerek dostça bir selam verdi; Alfonso kafası iyice karışmış olarak dışarı çıktı.

İtiraf etmesi gerekiyordu ki Signor Maller iyi bir adama benziyordu, Alfonso kolayca etkilenen biri oldu-

ğundan, bankadaki konumu sanki iyileşivermiş gibi geldi: Öyle ya, demek ona özen gösteren birileri vardı!

Yine de daha açık sözlü, daha samimi davranmadığına pişman oluyordu; annesine itiraf ettiği o gerçekleri niçin yalanlamıştı sanki? Müdürünün iyiliği karşısında dileklerini açıkça dile getirmeliydi, belki de bazılarının yerine getirildiğini görme şansı olurdu, müdürüyle dostça bir ilişki kurmasını sağlardı, korunmayı istemek kötü bir şey değildi ki. Gelecek sefer daha açık sözlü olmaya niyetlenerek sakinleşti, bu ilk seferden sonra bir fırsat daha çıkardı nasıl olsa.

O arada, Signor Maller'e söyledikleri annesine yazdıklarıyla çelişmesin diye bir mektup daha döşendi, annesine bankadaki konumunun düzelmekte olduğunu belirtti: Şimdilik açık havadan, meşelerden, dinlenmekten feragat ediyordu. Memlekete ya zengin dönecekti ya da hiç dönmeyecekti.

Modern İtalyan edebiyatının oluşmasında önemli rol üstlenen Svevo, insan ruhunun hastalıklı yönlerini incelemiş, bu yolla ölümsüz eserler yaratmıştır.

Okuru bir tutkunun peşi sıra XIX. yüzyıl sonu Triestes'i'nin sokaklarında, meydanlarında, salonlarında dolaştıracak bu roman, ülkemizde *Zeno'nun Bilinci*, *Senilità*, *Kötü Bir Şaka* romanlarıyla tanınan Italo Svevo'nun ilk yapıtı. Adı Pirandello, Musil, Joyce ve bazen de Kafka'yla birlikte anılan Svevo, XIX. yüzyılda önce romantizmin, ardından gerçekçiliğin kalıplarına yerleşen edebiyattan ayrışıp bir çığır açarak, XX. yüzyıl Avrupa yazını başlatmış olan yazarlardandır. Bu dönemde Schopenhauer ve Freud düşüncesinin yazına yansısıyla ruhsal gerçeklik ön plana çıkmış, anlatı işlemi derinleşerek roman kişilerinin iç dünyasına odaklanmış, bilinçaltı boyutuyla zenginleşmiştir. Olaylar artık dışsal ve nesnel olmaktan çok, içsel ve öznel. Aynı zamanda, romanın başkişisi "kahraman" olmaktan çıkar, gücünü ve pırlantısını yitirir, hayatın getirdiği rastlantılar ve fırsatlar karşısında aciz ve çekimser kalan biri, bir "antikahraman"dır o.

Öykümüz aslında hayli yalın: Kırsal kökenli, felsefe ve edebiyat heveslisi, hayalci, yoksul delikanlı büyük kente gelmiş, banka memurluğunun bunaltıcı çarkına takılmışken, talihin yoluna çıkardığı güzel, kaprisli zengin bir kıza âşık olur. Ama çekingenlikler, duraksamalar, yanılıklar, yanlış anlamalar, iç hesaplaşmalar derken olay hiç beklenmedik bir sona bağlanır. Ara sıra bizim de tanık olduğumuz, insana, "Hayat işte!.." dedirten türden bir son.

Kapak resmi: ALEKSEY ALEKSEYEVİÇ MORGUNOV

ISBN 978-975-07-1412-2

9 789750 714122